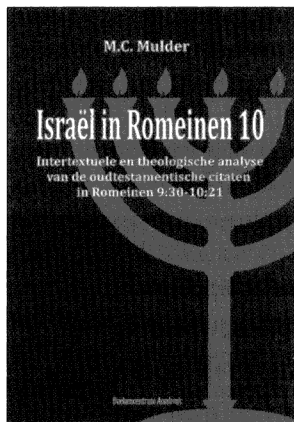

'Israël' in Romeinen 10

De ondertitel van deze dissertatie, verdedigd aan de Theologische Universiteit Apeldoorn, dekt de inhoud uitstekend. Het werk biedt een gedegen 'intertextuele en theologische analyse van de oudtestamentische citaten in Romeinen 9:30-10:21'. Het boek staat in de reformatorische traditie, waarin Gods heilshandelen eenzelfde werkelijkheidsge-

halte heeft als tekstuele varianten. Toch passeren alle methodologische aspecten de revue, met name ook de vraag hoe je in het algemeen naar citaten moet kijken, het fenomeen intertextualiteit. Mulder laat uitvoerig zien dat Paulus zijn oudtestamentische passages zorgvuldig kiest. Ook toont hij aan dat je de context van elk citaat mee moet horen om het betoog goed te begrijpen. Dit grondige onderzoek heeft een boek opgeleverd waarvoor je goed je talen moet kennen. Mulder citeert zowel Paulus als diens bron, de Septuaginta, vaak alleen in het Grieks. Het Oude Testament bevat een forse dosis zelfkritiek. Profeten peperen 'het volk Israël' keer op keer in hoe fout het bezig is. Dat maakt het voor christenen makke-

lijk om hun kritiek op joden wat cachet te geven: 'het staat in de Bijbel'. De vroegchristelijke *Adversus Judaeos*-literatuur is daar gretig op ingesprongen en zonder veel overdrijving kan Paulus als een pionier van dit genre gezien worden. Zo gaan de hoofdstukken 9-11 van Paulus' brief aan de Romeinen over de vraag of en hoe 'Israël' kan worden gered. Nu, dat kan, maar dan moeten ze wel christelijk worden. Ook Mulder ziet voor 'Israël' geen *Sonderweg* naar het heil (een 'speciale route', buiten Christus om), al laat hij de mogelijkheid open dat God uiteindelijk nog iets nieuws bedenkt. In de paragraaf over terminologie (1.III.5) ontbreekt overigens de term 'Israël'. Mulder neemt dit begrip kennelijk recht-

streeks van Paulus over maar dat is mij te kort door de bocht. Het wordt op die manier een christelijk-theologische constructie, meer dan een echte godsdienst van echte mensen. Teknend is dat 'het gesprek van de kerk met Israël vandaag' pas bij wijze van epiloog aan de orde komt. Maar dat is misschien ook weer niet zo erg. Joods Nederland ligt immers niet wakker van deze kwestie, dat heeft wel andere dingen om zich zorgen over te maken.

Arian Verheij

Dr. M.C. Mulder, *Israël in Romeinen 10. Intertextuele en theologische analyse van de oudtestamentische citaten in Romeinen 9:30-10:21*
Boekencentrum Academic,
Zoetermeer 2011. 368 pag.,
€29,90. ISBN 978 90 239 2614 6